

Kvale & Co Advokatfirma ANS
V/advokat Henrik Svane
Postboks 1752 Vika
0122 Oslo

Deres referanse

Vår referanse
200503763

Dato 6. februar 2006

Klage på Konkurransetilsynets vedtak V2005-12 – Forbud mot Prior Norge BAs erverv av Norgården AS – Konkurranseloven § 16

1. BAKGRUNN

Prior Norge BA (Prior) inngikk ultimo mars 2005 avtale med aksjonærene i Norgården AS (Norgården) om erverv av samtlige aksjer i Norgården. Ervervet er en foretaks-sammenslutning i konkurranselovens¹ forstand, jf. § 17 første ledd bokstav b.

Med hjemmel i konkurranseloven § 16 første ledd grep Konkurransetilsynet 29. september 2005 inn mot ervervet. Tilsynet forbød ervervet og påla Prior å tilbakeføre eller avhende aksjene i Norgården til en kjøper som er uavhengig av Prior.

Konkurransetilsynets vedtak har følgende ordlyd:

"

1. Prior Norge BAs erverv av 100 prosent av aksjene i Norgården AS forbys.
2. Prior Norge BA pålegges å tilbakeføre eller avhende aksjene i Norgården AS, herunder selskapets aksjer i Eggprodukter AS, innen 29. desember 2005. En eventuell avhendelse skal skje til en uavhengig kjøper, jf. punkt 4.

Norgården AS skal selges som et fullt operativt selskap. Det innebærer at Norgården AS skal selges med alle selskapets aktiva, herunder alt av personell, immaterielle rettigheter og realaktiva som er nødvendig for at selskapet kan drives videre som før ervervet. Salget skal også omfatte alle avtaler med kunder og leverandører, samt Norgården AS' aksjer i Eggprodukter AS.

¹Lov 5. mars 2004 nr. 12 om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretakssammenslutninger.

3. Dersom aksjene ikke er tilbakeført eller avhendet innen fristen, kan Konkurransetilsynet oppnevne en forvalter til å bistå ved gjennomføringen. Forvalteren vil få sin godtgjørelse dekket av Prior Norge BA.
4. Med uavhengig kjøper menes her at kjøper ikke kan ha noen forbindelser til Prior Norge BA, eller selskaper i samme konsern som Prior Norge BA. Dette innebærer at verken Prior Norge BA, selskaper i samme konsern som Prior Norge BA ("konsernet"), eller selskaper som Prior Norge BA eller konsernet har eierandeler i eller blir eid av, direkte eller indirekte kan ha eierinteresser i kjøper. Kjøper kan heller ikke være noen som står Prior Norge BA - eller sentrale personer hos Prior Norge BA - nær. Det samme gjelder for selskaper og ansatte i samme konsern som Prior Norge BA. Kjøper skal godkjennes av Konkurransetilsynet.

Frem til tidspunktet for tilbakeføring eller salg gjelder følgende:

- Prior Norge BA forbys å integrere Norgården AS eller deler av selskapet i sin virksomhet.
- Norgården AS skal drives som et uavhengig og selvstendig selskap. Prior Norge BA forbys å foreta handlinger som fører til at verdien av selskapet Norgården AS forringes."

Konkurransetilsynets vedtak er tilgjengelig på Internett:

<http://www.konkurransetilsynet.no/internett/index.asp?strUrl=1006916i&topExpand=1000074&subExpand=>

Vedtaket av 29. september 2005 ble rettidig påklaget ved brev til Konkurransetilsynet 20. oktober 2005. Departementet mottok klagen fra tilsynet 11. november 2005. Det følger av konkurranseloven § 20 fjerde ledd, tredje punktum at departementet har frist til 6. februar 2005 for å treffe vedtak i saken.

2. OM PARTENE

2.1 Prior

Prior er et samvirke­lag eid av ca. 1 200 bønder som produserer egg og fjørfe. Andelshaverne har rett og plikt til å levere hele sin egg- og fjørfe­produksjon til laget. Hver andelshaver har like stor andel i samvirke­laget.

Prior­konsernet foredler og omsetter egg og hvitt kjøtt. For egg innebærer dette kjøp og innsamling av egg fra primærprodusentene og sortering, pakking og salg av konsumegg til ulike kunder, henholdsvis i dagligvaremarkedet, servicehandelen, industri og storhusholdningsmarkedet.

Prior har markedsreguleringsansvaret i egg- og fjørfesektoren. Som markedsregulator har Prior mottaksplikt for egg fra alle primærprodusenter, samt mottaksplikt for egg og eggehvite fra samvirke­uavhengig aktører.²³ Videre har Prior som markedsregulator forsyningsplikt for

² Forskrift om godkjente eggpakkeriers adgang til å levere overskuddsegg til markedsregulator.

egg, noe som innebærer at Prior skal sikre forsyninger av konsumegg til relativt lik pris til alle forbruksområder, og gi samvirkeuavhengige aktører tilgang til råvare til likeverdige vilkår.⁴

Prior eier 90,1 % av aksjene i datterselskapet Prior Eggprodukter AS (Prior Egg-produkter). De resterende 9,9 % av aksjene eies av Scanegg Holding AS. Scanegg Holding AS er et dansk selskap med eierinteresser i nordiske eggproduktfabrikker. Prior eier 20 % av aksjene i Scanegg Holding AS.

Virksomheten til Prior Eggprodukter består i industriell bearbeiding av egg til ulike foredlede eggprodukter. Det produseres ulike typer råvarer som brukes innenfor næringsmiddelindustri og storkjøkken, samt en rekke ferdigvarer. Eggproduktene selges til kunder i henholdsvis storkjøkkenmarkedet og næringsmiddelindustrien samt noe eksport.

2.2 Norgården

Før foretakssammenslutningen, var aksjene i Norgården eiet av Ingrid Bø (25 %), Jostein Bø (25 %), Olav Bø (25 %), Morten Ljøkjel (12,5 %) og Noralf Ljøkjel (12,5 %).

Selskapets virksomhet består i innsamling, sortering, pakking og omsetning av egg. Selskapet innhenter egg fra 75 produsenter i Sørøst-, Sørvest- og Midt-Norge og selger konsumegg til ulike kunder i dagligvaremarkedet. Norgården har spesialisert seg på egg fra frittgående høns og økologiske egg.

Norgården eier 70,4 % av aksjene i Eggprodukter AS (Eggprodukter). Norgårdens aksjepost i Eggprodukter følger med ved Priors oppkjøp. Resten av aksjene eies av de andre samvirkeuavhengige eggpakkeriene; Arne Magnussen AS, Jonas H. Meling AS og Nødland & Gundersen EFTF AS.

Virksomheten til Eggprodukter består i industriell bearbeiding av egg til ulike foredlede eggprodukter. Eggproduktene selges til kunder i henholdsvis storkjøkkenmarkedet og til næringsmiddelindustrien.

3. KONKURRANSETILSYNETS VEDTAK

3.1 Markedsavgrensning

Både Prior og Norgården har virksomhet som omfatter innsamling av hønseegg, pakking og omsetning av hønseegg til konsum og videreforedling av hønseegg til ulike eggprodukter. Innenfor disse virksomhetsområdene blir det produsert en rekke ulike produkter som ikke er fullverdige substitutter for hverandre. Videre skjer omsetningen av produktene gjennom ulike omsetningskanaler. Konkurransetilsynet mener likevel at det er tilstrekkelig å ta utgangspunkt i partenes virksomhetsområder i avgrensningen av relevante produktmarkeder i saken. Tilsynet finner derfor at følgende markeder er relevante for den videre konkurransemessige vurderingen:

³ I brev fra Statens landbruksforvaltning av 26. august 2005 vedrørende forslag til forvaltning av avgrenset mottakspått fra uavhengige aktører i kjøtt og eggsektoren, foreslås det å begrense Priors mottakspått for egg og eggehvite overfor uavhengige aktører.

⁴ Forskrift om markedsregulering av norskprodusert egg og fjørfekjøtt.

1. Kjøp og innsamling av egg fra primærprodusenter
2. Sortering, pakking og salg av konsumegg til ulike kunder
3. Videreforedling og salg av eggprodukter til ulike kunder

I markedet for kjøp og innsamling av egg fra primærprodusenter legger Konkurransetilsynet vekt på at innsamling skjer i hele landet. Frakttilskudd som gis ved innfrakt av egg fra produsenter til godkjente eggpakkerier, stimulerer pakkeriene til å hente egg fra produsenter som ligger et stykke fra det aktuelle pakkeriet. For eggprodusentene fremstår ikke eksport som et aktuelt alternativ grunnet høy norsk eggpris, transportkostnader og toll på egg importert fra Norge. Tilsynet fastslår derfor at markedet for kjøp og innsamling av egg fra primærprodusenter er nasjonalt.

I markedet for sortering, pakking og salg av konsumegg viser Konkurransetilsynet til at eggpakkerienes kunder i hovedsak er landsdekkende kjeder innen dagligvarehandelen som krever landsdekkende avtaler. Videre er det en gjennomgående oppfatning blant disse kjøperne at import av egg ikke er et reelt alternativ på grunn av høye tollsatser. Tilsynet mener det er sannsynlig at internasjonale avtaleforpliktelser på sikt vil kunne føre til økt import av egg, men at det vil ta flere år før tollvernet reduseres så mye at det blir et reelt alternativ for eggpakkerienes kunder i Norge. Tilsynet legger også til grunn at norske forbrukere har preferanser for norskproduserte egg, blant annet av hensyn til matsikkerhet og dyrevern. På denne bakgrunn avgrenses markedet for sortering, pakking og salg av konsumegg til å være nasjonalt.

Kundene i markedet for videreforedling og salg av eggprodukter er hovedsakelig store aktører innen matvareindustri som er lokalisert i mange deler av landet. Kundene foretar relativt store innkjøp og inngår landsdekkende avtaler. I følge Konkurransetilsynet er ikke import av eggprodukter et reelt alternativ til norske produkter. Tilsynet legger derfor til grunn at markedet for videreforedling og salg av eggprodukter er nasjonalt.

3.2 Ervervets virkninger i de berørte markedene

3.2.1 Markedet for kjøp, innsamling og mottak av egg fra primærprodusenter

Før Priors erverv av Norgården er det syv godkjente eggpakkerier som driver kjøp, innsamling og mottak av egg fra primærprodusentene. De største aktørene er Prior, Norgården, Arne Magnussen AS og Jonas H. Meling AS. Prior er den dominerende aktøren med tilgang på over 74 % av eggprodusentene og 64 % av deres innveide eggvolum.

Etter Konkurransetilsynets oppfatning er de øvrige aktørene for små til å utøve et reelt konkurranstrykk mot Prior. Selv om konkurrentene til en viss grad kan øke produksjonskapasiteten, begrenses muligheten til dette gjennom manglende tilgang på egg fra produsentene, samt ved risikoen knyttet til å oppnå avtaler med de store kundene. Tilsvarende gjør manglende tilgang på egg og kunder det vanskelig å etablere nye eggpakkerier. Fordi eggprodusentene har få alternative avtakere av egg, mener Konkurransetilsynet at forholdene ligger til rette for at Prior kan utøve markedsrett overfor sine egne medlemmer.

Eierforholdene i Prior gjør det vanskelig for eierne å påvirke driften. Det kan i kombinasjon med begrenset konkurranse føre til høye kostnader og ineffektivitet. Tilsynet finner på denne bakgrunn at konkurransen i markedet for kjøp, innsamling og mottak av egg er vesentlig begrenset før Priors erverv av Norgården.

Ervervet av Norgården innebærer at Priors største utfordrer i markedet forsvinner, og fører til at eggprodusentene får færre alternative pakkerier å levere egg til. Konkurransetilsynet viser til at eggprodusentene er bundet til Prior gjennom samvirkets vedtekter og leveringsavtaler. Gjennom Priors erverv av Norgården vil flere eggprodusenter være underlagt kontroll av samme aktør. Dette kan ytterligere redusere etableringsmulighetene i markedet. Etter tilsynets oppfatning får Prior økte muligheter til å utøve markedsrett overfor eggprodusentene, blant annet gjennom reduserte insentiver til effektivitet, og derigjennom redusert utbetaling til eierne. Tilsynet mener derfor at Priors erverv av Norgården vil forsterke en vesentlig begrensning av konkurransen i markedet for kjøp, innsamling og mottak av egg.

3.2.2 Markedet for sortering, pakking og salg av konsumegg

Konkurransetilsynet viser til at konsentrasjonen i markedet for sortering, pakking og salg av konsumegg er høy før Priors erverv av Norgården. Prior har en markedsandel på over 60 % og er nær fire ganger større enn konkurrentene Norgården og Arne Magnussen AS.

Etter Konkurransetilsynets oppfatning er ikke konkurrentenes responsmuligheter tilstrekkelig til å hindre Prior å utøve markedsrett. Tilsynet mener det er tvilsomt om konkurrentene kan få tilgang til nødvendig mengde egg slik at utvidelse av produksjonen kan gjennomføres på en lønnsom måte. Tilgang til egg gjennom Priors forsyningsplikt synes ikke å være et fullgodt alternativ til egne produsenter. Dagligvarekjedene ønsker få leverandører som kan betjene store geografiske områder. Det gjør det vanskelig for mindre eggpakkerier å konkurrere mot de største aktørene i markedet. Tilsvarende mener tilsynet at etableringsmulighetene for nye eggpakkerier er begrensede. Stabile og langsiktige kundeforhold mellom dagligvarekjedene og de etablerte eggpakkeriene gjør det vanskelig for nye aktører å få innpass hos kunder. Tilsynet mener videre at verken dagligvarekjedenes kjøperrett eller begrensningene som følger av målprissystemet er tilstrekkelig til å motvirke Priors mulighet til å utøve markedsrett. Tilsynet legger derfor til grunn at konkurransen i markedet for sortering, pakking og salg av konsumegg er vesentlig begrenset før Priors erverv av Norgården.

Gjennom ervervet av Norgården forsvinner en av Priors største konkurrenter i markedet, og Prior øker sin markedsandel til 75 %. Dersom dagens varestrømmer opprettholdes etter ervervet, vil Prior/Norgården være hovedleverandør til tre av de fire dagligvaregrupperingene i Norge. Tilsynet legger til grunn at responsmulighetene til de gjenværende eggpakkeriene er dårlige og at de i liten grad utgjør et reelt konkurranstrykk mot Prior.

Dagligvaregrupperingene vil kun ha en eller to alternative landsdekkende eggpakkerier å spille opp mot hverandre etter Priors erverv av Norgården. Tilsynet mener derfor at ervervet vil forsterke den allerede vesentlige begrensede konkurransen i markedet.

3.2.3 Markedet for videreforedling og salg av eggprodukter

Prior Eggprodukter og Eggprodukter er de to eneste aktørene i markedet for videreforedling og salg av eggprodukter. Prior Eggprodukter har en markedsandel på 85-90 %, noe som innebærer at markedet er svært konsentrert før ervervet.

Konkurransetilsynet viser til at overskuddsproduksjon av egg gjør Eggprodukter i stand til å øke produksjonen noe, men ikke tilstrekkelig til å kunne hindre Prior i å utøve markedsrett. Eventuell nyetablering av virksomhet krever betydelige investeringer, i tillegg til at fabrikkene må tilfredsstillende en rekke krav for å få autorisasjon. De fleste eggpakkeriene er vertikalt integrert med de eksisterende eggproduktfabrikkene, og vil foretrekke å levere frasorterte egg til egen fabrikk. Følgelig vil det være vanskelig for nye aktører å få

tilstrekkelig volum av egg. For kundene i markedet er det ikke et reelt alternativ å importere eggprodukter på grunn av høyt tollvern. Videre er kjøpersiden mer fragmentert enn for eksempel innenfor dagligvaremarkedet. Samlet mener Konkurransetilsynet derfor at konkurransen i markedet for bearbejdede eggprodukter er vesentlig begrenset før Priors oppkjøp av Norgården.

Etter oppkjøpet får Prior kontroll over sin eneste konkurrent og nærmere 100 % av markedet. Uavhengige eggpakkerier og eggprodusenter vil ikke ha alternative avtakere for frasorterte egg. Tilsvarende gir det kjøperne av eggprodukter begrenset mulighet til å forhandle med Prior Eggprodukter om priser og andre vilkår. Prior vil dermed få muligheter til å utøve markedsrett overfor kjøperne av eggprodukter. På denne bakgrunn finner tilsynet at ervervet vil forsterke en allerede vesentlig begrenset konkurranse i markedet for eggprodukter.

3.3 Ervervets samfunnsøkonomiske effektivitetsgevinster

Konkurransetilsynet viser til partenes anslag på effektivitetsgevinster knyttet til mer effektiv håndheving av Priors markedsreguleringsansvar og kostnadssynergier.

Tilsynet legger til grunn at ervervet gir Prior større mulighet til å utøve markedsrett og i den forstand oppfylle sin rolle som markedsregulator. Det gir selskapet større mulighet til å oppnå målprisen. Lavere konkurranstrykk og økt utnyttelse av markedsrett vil imidlertid føre til ineffektivitet og dermed høyere kostnader og slakk. Videre mener tilsynet at økt utøvelse av markedsrett ikke vil bidra til å avhjelpe problemet med overproduksjon. Økte priser ved salg til Prior vil oppmuntre eggprodusentene til å produsere mer, og føre til et press i retning av økt total produksjon. Ervervet vil således lede til et ytterligere samfunnsøkonomisk tap.

Tilsynet mener at de kostnadssynergiene som partene anfører er lite relevante. Besparelser i form av reduserte innkjøpskostnader er en omfordeling av kostnadene mellom leddene i omsetningskjeden. De resterende kostnadsbesparelsene er i hovedsak i form av faste kostnader. Disse forventes i liten grad å bli videreført til forbrukerne i form av lavere priser. Partenes anførsler om bortfall av variable kostnader er etter tilsynets oppfatning rimelige og vil til en viss grad kunne bli videreført til forbrukerne gjennom lavere priser. Disse kostnadsbesparelsene er imidlertid av et svært begrenset omfang. Videre finner tilsynet det sannsynlig at sammenslåingen av de to bedriftene vil medføre kostnader som partene ikke har tatt med.

3.4 Konklusjon, forholdsmessighet og inngrepsvedtak

Konkurransetilsynet finner at foretakssammenslutningen mellom Prior og Norgården vil forsterke en vesentlig begrensning av konkurransen i de berørte markedene. Etter tilsynets oppfatning foreligger det ikke effektivitetsgevinster som oppveier det samfunnsøkonomiske tapet som følger av konkurransebegrensningen. Etter konkurranseloven § 16 første ledd skal Konkurransetilsynet da gripe inn mot foretakssammenslutningen.

Prior har fremsatt forslag til vilkår som etter deres oppfatning kan avhjelpe de konkurransebegrensende virkningene av ervervet. Etter Konkurransetilsynets oppfatning vil ikke de foreslåtte tiltakene være tilstrekkelige til å avhjelpe de konkurransemessige problemene som ervervet medfører. Tilsynet kan heller ikke se at det finnes andre avhjelpende tiltak som vil kunne hindre en forsterkning av en vesentlig konkurransebegrensning. Tilsynet har på denne bakgrunn fattet vedtak om at Priors erverv av aksjene i Norgården forbys.

4. KLAGEN

4.1 Landbrukspolitiske hensyn

Klager mener at Konkurransetilsynet har sett bort fra de landbrukspolitiske gevinster som realiseres ved oppkjøpet. Disse gevinstene er særlig bedret konkurransekraft for norsk eggproduksjon for å ruste opp til økt importkonkurranse, og bedre håndheving av markedsreguleringsansvaret for egg. Klager hevder videre at avveiningen mellom konkurransehensyn og landsbrukshensyn står sentralt i saken.

4.1.1 Mer effektiv håndheving av markedsreguleringsansvaret

Som markedsregulator har Prior ansvar både for å iverksette tiltak som tilpasser produksjonen til etterspørselen, slik at overproduksjon forebygges, og for å avsette den overproduksjon som likevel oppstår. Avsetning av produksjonsoverskudd innebærer et tap både for produsentene og for samfunnet. Klager anfører at oppkjøpet av Norgården gir Prior kontroll over en større andel av varestrømmen fra primærprodusentene og økte muligheter til å tilpasse utbudet av egg til etterspørselen. Dette fører til mindre overproduksjon og dermed en samfunnsøkonomisk gevinst i tråd med konkurranselovens formål om effektiv bruk av samfunnets ressurser. ECON Analyse har på vegne av klager anslått at oppkjøpet av Norgården vil redusere utgiftene til markedsregulering med 7 millioner kroner per år. Klager hevder at det er en forutsetning fra myndighetene at markedsregulator skal ha en høy markedsandel, og at den optimale markedsandel i leveranser fra eggprodusentene vil være 70 % eller høyere.

Klager viser til at målprisen fastsettes i Jordbruksavtalen. Prior er som markedsregulator forpliktet til å forsøke å oppnå den avtalte målprisen, men skal heller ikke ta ut en høyere pris. Etter klagers oppfatning utgjør målpris en viktig begrensning for muligheten til å utøve markedsrett gjennom økte priser. Forutsetningen for å oppnå målpris vil normalt være at markedet er i balanse og at Prior har virkemidler for å håndtere det. Pris er det viktigste virkemiddelet, og ved tendens til ubalanse i form av overskuddsproduksjon, må Prior redusere prisen for å balansere markedet. Videre fremhever klager at Prior som markedsregulator både har mottakplikt og forsyningsplikt. Forsyningsplikten gjør at andre eggpakkerier kan få egg fra Prior i stedet for gjennom egne produsenter. Mottakplikten reduserer risikoen for andre pakkerier i forhold til hvor mye egg de tar inn fra produsent fordi de alltid vil ha en avsetningskanal. Samlet bidrar dette til å redusere etableringshindringene for nye pakkerier.

4.1.2 Effektivisering for å møte importkonkurranse

I følge klager var økt importkonkurranse en viktig årsak til at de tidligere eierne valgte å selge Norgården til Prior. Pågående forhandlinger i WTO vil medføre nedbygging av tollvern og betydelig økt import. Selv om reglene for liberaliseringen av landbruksprodukter foreløpig ikke er fastlagt i detalj, hevder klager at det vil komme endringer som gir norsk landbruk store utfordringer. Kjøttindustriens Fellesforening har på oppdrag fra klager vurdert de pågående forhandlingene i WTO. Den mener det er svært sannsynlig at det blir en WTO-løsning innen landbruksområdet. Betydelige tollreduksjoner særlig for egg og fjørfekjøtt vil gjøre det nødvendig for industrien å redusere kostnader i produksjonen, og strukturendringer og sammenslåinger mellom virksomheter vil være nødvendig.

Klager hevder at oppkjøpet av Norgården gir mulighet for å forbedre strukturen i det norske eggmarkedet ytterligere. Norgårdens produksjon kan da fordeles på Priors eksisterende

anlegg. Klager fremhever at ervervet bidrar til effektiv bruk av samfunnets ressurser, samtidig som det bidrar til å styrke selskapenes konkurransekraft i møtet med økt importkonkurranse.

4.2 Geografisk markedsavgrensning

Klager anfører at de pågående forhandlingene i WTO vil medføre nedbygging av tollvern og betydelig økt import. Klager hevder at utviklingen i forhandlingene om ny WTO-avtale tilsier at tollreduksjonene vil bli vesentlige, og at endringene vil skje forholdsvis raskt. I følge Prior vil det oppstå importkonkurranse fra det tidspunktet som tollvernet bygges ned slik at det geografiske markedet for egg ikke lengre vil være nasjonalt, men trolig nordisk eller europeisk. Klager mener at når det relevante markedet i saken blir betydelige større, er det opplagt at det ikke blir tale om noen vesentlig konkurransebegrensning, slik inngrep etter konkurranseloven forutsetter. Etter klagers oppfatning er Konkurransetilsynets påstand om at forbrukerne har preferanser for norskproduserte egg ugrunnet og må i tilfelle dokumenteres.

4.3 Ervervets virkninger i de berørte markedene

4.3.1 Markedet for kjøp, innsamling og mottak av egg fra primærprodusenter

Klager anfører at utgangspunktet for analysen må være at oppkjøpet medfører dokumenterte effektivitetsgevinster som gir en økonomisk gevinst for Priors medlemmer.

Konkurransetilsynets påstand er imidlertid at Prior vil misbruke markedsrett overfor sine egne medlemmer ved å drive ineffektivt. Klager mener dette er et angrep på samvirket som organisasjonsform, og at tilsynet bruker økonomiske hypoteser uten forankring i virkeligheten. Klager hevder at det knapt finnes andre virksomheter som har en klarere eierprofil enn samvirket, samt at ledelsen i Prior har vist sterk evne til å gjennomføre nødvendige rasjonaliseringstiltak. Klager mener på denne bakgrunn at tilsynets analyse av ervervets virkninger i markedet for kjøp, innsamling og mottak av egg er uholdbar, og at det ikke har sannsynliggjort at oppkjøpet vil føre til eller forsterke en vesentlig begrensning av konkurransen i dette markedet.

4.3.2 Markedet for sortering, pakking og salg av konsumegg

Klager hevder at Konkurransetilsynets analyse av markedet er preget av overfokusering på gjeldende markedsandeler og at sentrale forhold ved markedsstrukturen er ignorert uten holdbare begrunnelser.

Prior er uenig i Konkurransetilsynets markedsavgrensning og mener det må skilles mellom konkurransesituasjonen i detaljistleddet, der kjedenes egne varemerker konkurrerer med pakkerienes merker, og konkurransesituasjonen i pakkeriledet. Pakkeriledet omfatter innhenting av egg, sortering, pakking og distribusjon til dagligvarekjedene og andre kunder. Detaljistleddet definerer ønskede produkttyper og pakningsstørrelser, kjøper pakkede egg fra pakkeriene, og markedsfører varemerker og produkter. I detaljistleddet vil Priors erverv av Norgården kun føre til en marginal økning i markedskonsentrasjonen.

Klager hevder at dagligvarekjedene har en så sterk forhandlingsposisjon at Prior ikke kan øke prisene sine etter oppkjøpet. Klager fremhever at det er enkelt for kjedene å identifisere eventuell utøvelse av markedsrett. Trusler i forhandlingene med kjedene om å si opp avtaler vil virke disiplinerende for Priors prising av egg. Det er også disiplinerende at kjedene kan etablere egen virksomhet eller bidra til nyetablering/ekspansjon av mindre aktører gjennom å inngå distribusjonsavtaler. Kjedenes kjøpermakt forsterkes av at bruk av private merker gjør

det enklere å skifte leverandør og gå over til andre produsenter med ledig kapasitet. Kjedenes satsing på private merker gjør det også enklere å etablere nye pakkerier. Videre mener klager at Priors konkurrenter kan øke sin produksjon på kort sikt uten betydelige kostnader. Dette skyldes at det er betydelig overkapasitet ved de eksisterende pakkeriene, fordi Prior har forsyningsplikt til konkurrerende pakkerier, og fordi det er muligheter for nyetablering og utvidelse hos produsentene. Samlet hevder klager at oppkjøpet ikke forsterker en vesentlig begrensning av konkurransen i dette markedet.

4.3.3 Markedet for videreforedling og salg av eggprodukter

Klager har ikke innsigelser til at ervervet vil svekke konkurransen i markedet for videreforedling og salg av eggprodukter dersom Norgården beholder sin aksjemajoritet i Eggprodukter etter ervervet. Klager viser til at partene har tilbudt å selge samtlige aksjer i Eggprodukter. Dette vil avverge konkurranseproblemene i dette markedet.

4.4 Effektiviseringsgevinster ved integrasjon av virksomhetene

Klager anfører at ervervet av Norgården gir Prior anledning til å ta ut betydelige effektivitetsgevinster som oppveier ervervets marginale konkurransemessige effekter. Klager er uenig med Konkurransetilsynet at effektivitetsgevinstene som følger av ervervet må komme forbrukerne til gode. Videre mener klager det ikke er grunnlag for å skille mellom faste og variable kostnader i vektleggingen av effektivitetsgevinster.

ECON Analyse har på vegne av klager vurdert effektivitetsgevinstene som følger av oppkjøpet. Det forventes kostnadsbesparelser knyttet til samkjøring av fellesfunksjoner, herunder reduserte administrative kostnader, mer rasjonell drift som følge av at Norgårdens eggvolum overføres til Priors anlegg og bedre innkjøpspriser fra leverandører av produksjonsutstyr og emballasje. Videre forventes stordriftsfordeler knyttet til transport og reduserte utgifter til Priors markedsreguleringsrolle. Samlet forventer klager effektivitetsgevinster på anslagsvis 17 millioner kroner per år.

5. KONKURRANSETILSYNETS KOMMENTARER TIL KLAGEN

5.1 Landbrukspolitiske hensyn

Konkurransetilsynet viser til klagers anførsel om at tilsynet har sett bort i fra de landbrukspolitiske gevinster som realiseres ved oppkjøpet. Tilsynet påpeker at det etter konkurranseloven § 16 skal gripe inn mot foretakssammenslutninger dersom vilkårene etter bestemmelsen er oppfylt. Det forutsettes dermed at det bare skal skje en ren konkurransefaglig vurdering og ikke en avveining mot andre politiske hensyn. Tilsynet viser videre til at Kongen i statsråd etter konkurranseloven § 21, i saker av prinsipiell eller stor samfunnsmessig betydning, kan tillatte en foretakssammenslutning som Konkurransetilsynet har grepet inn mot etter § 16. Skillet mellom konkurransefaglige vurderinger i Konkurransetilsynet og departementet og politiske vurderinger som kan foretas av Kongen i statsråd, gjør at tilsynet ikke har adgang til å ta landbrukspolitiske hensyn ved vurderingen av ervervet etter § 16.

5.2 Geografisk markedsavgrensning – ny WTO-avtale

Konkurransetilsynet viser til redegjørelsen i vedtakets punkt 3.3.2 for hvorfor det relevante geografiske markedet for sortering, pakking og salg av egg vurderes som nasjonalt. Tilsynet

viser for øvrig til at de ulike grupperingene i WTO har kommet med ulike forhandlingsutspill foran ministermøtet i Hong Kong i desember 2005. Dette gjør det usikkert både hvilke generelle reduksjoner i tollsatser som vil komme, og hvilke regler som vil gjelde for sensitive produkter spesielt.

Vedrørende klagers anførsel om at Konkurransetilsynet ikke har dokumentert at forbrukere har preferanser for norskproduserte egg, viser tilsynet til høringsuttalelser i saken. Tilsynet fremhever også en undersøkelse utført av Norsk Landbrukssamvirke hvor det fremgår at preferansen blant norske forbrukere for norske jordbruksprodukter er stor. Konkurransetilsynet kan ikke se at klagers anførsler gir grunnlag for å endre avgrensningen av det relevante markedet.

5.3 Bedre rustet i importkonkurranse

Konkurransetilsynet viser til sine vurderinger i vedtakets punkt 5 og 6 vedrørende ervervets effektivitetsvirkninger og konkurransekraft overfor utenlandske aktører. Tilsynet mener at Priors effektivitet og konkurranseevne sikres best ved at konkurransen i det norske markedet opprettholdes. I følge tilsynet er det rimelig å anta at en så dominerende stilling som Prior vil få etter ervervet, vil prege bedriftens tilpasning på en måte som gir et samfunnsøkonomisk tap. Tilsynet sikter her til at en bedrift som ikke eller bare i begrenset grad møter konkurranse, ikke har sammenligningsgrunnlag for hva som er effektiv drift. Konkurransetilsynet fastholder vurderingen om at den reduserte konkurransen i de relevante markedene for egg vil kunne svekke Priors evne til eventuelt senere å møte økt importkonkurranse.

5.4 Markedsreguleringsansvaret

Konkurransetilsynet viser til opplysninger fra Statens landbruksforvaltning om at myndighetene ikke har satt mål for hvilken markedsandel Prior må eller bør ha innen mottak av egg. Tilsynet fremhever at et underliggende problem med høy markedsandel og en svært dominerende stilling, er at utøvelse av markedsrett i sluttbrukermarkedene som ligger utenfor målprissystemets virkeområde, stimulerer til overproduksjon dersom man forutsetter at primærprodusentene nyter godt av utøvelsen av markedsrett. Markedsregulator vil ha problemer med å begrense medlemmenes produksjon uten å bruke redusert utbetalingspris til primærprodusent som insentivmekanisme. Videre mener tilsynet at det er enklere å regulere produksjonen av egg enn andre landbruksprodukter, og at Prior derfor ikke har behov for høyere markedsandel i førstehåndsomsetningen enn i dag.

Konkurransetilsynet viser til ECON Analyses beregninger av kostnader til markedsreguleringstiltak etter ervervet av Norgården. Det mener at denne analysen ikke nødvendigvis gir et godt estimat for reguleringskostnadene i årene fremover. Tilsynet påpeker at verken klager eller ECON forklarer hvordan ervervet av Norgården vil føre til redusert reguleringsbehov og lavere reguleringskostnader. Etter tilsynets vurdering vil ikke høyere markedsandel i førstehåndsomsetningen nødvendigvis gi Prior bedre kontroll over eggprodusentenes produksjonsvolum. Utover frivillige reguleringstiltak og reduksjon i utbetalingspris til eggprodusentene, har Prior ingen virkemidler som kan brukes til direkte å styre eggprodusentenes produksjon.

Konkurransetilsynet mener at Priors rolle som markedsregulator ikke er et argument for å tillatte oppkjøpet. Ervervet vil gi Prior en enda høyere markedsandel og økt markedsrett som ikke nødvendigvis vil komme eggprodusentene til gode. Tilsynet opprettholder derfor sin

konklusjon om at ervervet vil forsterke en vesentlig begrensning av konkurransen i markedet for kjøp, innsamling og mottak av egg.

5.5 Konkurransetilsynets analyse av berørte markeder

Konkurransetilsynet kan ikke se at klager har kommet med vesentlige nye anførsler til konkurranseanalysen av de relevante markedene, og viser til vurderingene i vedtakets punkt 4. Tilsynet gjentar at fordi målpris og noteringssted ligger på et tidligere ledd i verdikjeden, vil ikke målprissystemet hindre Prior å øke sine engrospriser overfor sine kunder. Prior står med andre ord fritt til å fastsette sine salgspriser ut fra konkurransesituasjonen på pakkerileddet. Videre utdyper tilsynet sine vurderinger av samvirkeformen og Priors vedtekter. Det viser til uavhengige utredninger som etter tilsynets oppfatning gir støtte til tilsynets vurderinger i vedtaket. Tilsynet fastholder at ervervet vil kunne føre til at Priors eggprodusenter får lavere utbetalingspris fra samvirket, eventuelt at omsetningsavgiften øker, eller at eierne på en annen måte stilles overfor dårligere betingelser. Dersom Prior gjennom økt mulighet for utøvelse av markedsrett på pakkerileddet setter en høyere pris på egg til kunder i dagligvare- og storhus-holdningsmarkedet, vil dette heller ikke nødvendigvis komme eggprodusentene til gode. Prisøkningen kan bli sløst bort innen pakking- og foredlingsvirksomheten. På denne bakgrunn kan ikke Konkurransetilsynet se at klagers anførsel om at vedtaket er basert på et omstridt syn på samvirkeformen gir grunnlag for å endre vurderingene i vedtaket.

5.6 Forholdsmessighet

Konkurransetilsynets viser til sine vurderinger av avhjelpende tiltak i punkt 6.3 i vedtaket. Tilsynet fremhever at salg av Norgårdens aksjer i Eggprodukter i utgangspunktet kunne avhjelpe virkningene av ervervet i markedet for videreforedling og salg av eggprodukter. Dette ville imidlertid ikke bøte på virkningene i de øvrige berørte markedene. Tilsynet gjentar at det har vurdert partenes forslag og andre aktuelle løsninger, men at det ikke har funnet noen tiltak som i tilstrekkelig grad kan redusere de konkurransebegrensende virkningene av ervervet. Tilsynet fastholder derfor at vedtaket er forholdsmessig.

6. DEPARTEMENTETS VURDERINGER

6.1 Departementets saksbehandling

I det følgende vil departementet foreta en konkurransefaglig vurdering av Priors oppkjøp av Norgården. I henhold til konkurranseloven § 16 skal det gripes inn mot foretakssammenslutninger dersom den vil føre til eller forsterke en vesentlig begrensning av konkurransen i strid med lovens formål. Departementet skal således vurdere om disse vilkårene er oppfylt.

Departementets vurderinger bygger på tilgjengelige dokumenter i saken, herunder Konkurransetilsynets vedtak og klagen. I tillegg har departementet innhentet nye opplysninger fra Landbruks- og matdepartementet vedrørende utviklingen i de pågående WTO-forhandlingene, samt ytterligere informasjon fra partene. Departementet har i tillegg avholdt flere møter med klager underveis i klagesaksbehandlingen.

6.2 Markedsavgrensning

6.2.1 Relevante produktmarkeder

Konkurransetilsynet har tatt utgangspunkt i partenes overlappende virksomhetsområder, og avgrenset tre produktmarkeder som er relevante for saken. Det er markedene for:

1. Kjøp og innsamling av egg fra primærprodusenter
2. Sortering, pakking og salg av konsumegg til ulike kunder
3. Videreforedling og salg av eggprodukter til ulike kunder

Klager er ikke enig i Konkurransetilsynets produktavgrensning. Klager synes å mene at tilsynet også burde ha avgrenset et eget marked for omsetning av egg til forbruker. Bakgrunnen er at dagligvarekjedene har etablert egne merker for egg. Dette fører i følge klager til at pakkerilleddet og detaljistleddet er "atstilte markeder med ulike konkurranseforhold og ulike markedsandeler, som derfor må vurderes hver for seg".

Departementet er enig i Konkurransetilsynets avgrensning av produktmarkedene. Betydningen av kjedenes egne merker vil bli vurdert i konkurranseanalysen, se punkt 6.4.2.

6.2.2 Relevante geografiske markeder

Klager er uenig i Konkurransetilsynets oppfatning som er at alle de tre relevante produktmarkedene er nasjonale. I følge Prior vil forhandlingene i WTO medføre at tollvernet blir bygget ned og importen av egg vil øke betydelig. Det vil føre til at det relevante geografiske markedet vil være større enn Norge uten at klager tar stilling til hvor stort markedet vil bli.

Departementet har innhentet Landbruks- og matdepartementets (LMDs) vurdering av betydningen av WTO-forhandlingene for avgrensningen av de relevante geografiske markedene i saken. LMD uttaler følgende i brev av 23. desember 2005:

"En helhetsvurdering med grunnlag i WTO-forhandlingene tilsier økt import og dermed økt prispress på norske jordbruksvarer, inkl. egg. Når det gjelder tidsaspektet, er et ikke usannsynlig scenario at implementeringen av en ny WTO-avtale starter i 2008 og at den vil gjelde en periode på 4-6 år. Effekten av en ny avtale vil da gradvis bli implementert, men hvor økt import fra tollkvoter vil merkes allerede fra 2008. Dette innebærer at det relevante geografiske marked om noe tid ikke vil være begrenset til det nasjonale markedet for egg."

Etter departementets oppfatning må avgrensningen av det relevante geografiske marked sees i sammenheng med den tidsperiode en legger til grunn i vurderingen av de konkurransemessige virkningene av ervervet. Dersom en forventer at markedenes geografiske utstrekning over tid vil øke, er det nødvendig at endringene er tilstrekkelig store og at det skjer innen rimelig tid. Det er i slike tilfeller norske og andre sentrale konkurransemyndigheters praksis å legge til grunn en periode på ett til to år. I dette tilfellet synes det som om en ny WTO-avtale tidligst vil få virkninger fra 2008. I tillegg til usikkerheten om når en ny avtale eventuelt vil foreligge, er det også uklart hvor store virkningene faktisk vil kunne bli. Dette skyldes blant annet en forventet overgangsperiode på 4-6 år. På denne bakgrunn er departementet enig med Konkurransetilsynet i at de relevante geografiske markedene er nasjonale.

6.3 Markedet for kjøp, innsamling og mottak av egg fra primærprodusenter

I markedet for kjøp, innsamling og mottak av egg fra primærprodusenter er det syv godkjente eggpakkerier. I følge Konkurransetilsynet har Prior og Norgården markedsandeler på henholdsvis 64 % og 16 %, mens Arne Magnussen AS og Jonas H. Meling AS til sammen har 15 -20 %.

Klager har i møte med departementet påpekt at salg direkte fra primærprodusent til forbruker eller dagligvarebutikker ikke er tatt med i Konkurransetilsynets beregning av markedsandeler. Klager anfører at direktesalg konkurrerer med Prior og de øvrige aktørenes egg salg, og følgelig bør tas med i beregningen av markedsandeler. Beregninger utført av Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning og Statens landbruksforvaltning indikerer at direktesalg av egg utgjør 5-10 % av totalomsetningen av egg. Dersom direktesalg inkluderes i beregningen av markedsandeler, vil derfor Prior og Norgårdens markedsandeler reduseres noe.

Etter departementets oppfatning har direktesalg av egg liten betydning for konkurransen i markedene som berøres av ervervet. I tillegg til kjøp og videresalg av egg, utfører eggpakkeriene oppgaver knyttet til innsamling, distribusjon og kvalitetskontroll av eggene. Disse oppgavene sikrer at egg gjøres tilgjengelig for etterspørerne og at eggene holder nødvendig kvalitet. Verken for dagligvarekjedene eller majoriteten av forbrukerne synes kjøp av egg fra bonden å være et reelt alternativ til kjøp av egg via de godkjente eggpakkeriene. Dette viser at det alt vesentlige av egg salget i Norge avhenger av de oppgavene som eggpakkeriene utfører. Departementet mener derfor at konkurransen mellom eggpakkeriene i liten grad påvirkes av direktesalg av egg. Følgelig bør ikke denne omsetningen inngå i beregningen av markedsandeler.

Uavhengig av tilsynets beregninger av markedsandeler, legger departementet til grunn at markedet er preget av få aktører, høy konsentrasjon og med Prior som den dominerende aktøren. Markedsstrukturen kan indikere at konkurransen om leveranser fra primærprodusentene er begrenset.

Generelt vil begrenset konkurranse i et innkjøpsmarked kunne føre til at kjøperne kan utøve markedsrett ved å presse leverandørenes priser. Dette innebærer en omfordeling av inntekt mellom kjøper og selger. Dersom det er tilstrekkelig konkurranse i videresalgsmarkedet, vil konkurransen føre til at lavere innkjøpspriser kommer forbrukerne til gode. I så fall vil kjøperrett normalt ikke være et konkurransemessig problem. Hvis det ikke er tilstrekkelig konkurranse i videresalgsmarkedet, vil ikke slike kostnadsbesparelser nødvendigvis bli videreført.

Ervervet av Norgården fører til at Prior oppnår kontroll over større deler av den samlede eggproduksjonen. Dette gjør det vanskeligere for de gjenværende eggpakkeriene å knytte til seg uavhengige eggprodusenter. Videre medfører ervervet at en av de største konkurrerende eggpakkeriene forsvinner fra markedet. Ervervet vil på denne måten redusere eggprodusentenes mulighet til å sammenlikne Priors innkjøpspriser for egg med andre pakkeriers priser, og dermed også kunne redusere det ytre effektivitetspresset på Prior. Priors mulighet til å kjøpe, samle inn og motta egg vil etter departementets oppfatning henge sammen med de oppgavene Prior er pålagt gjennom rollen som markedsregulator og av målprissystemets virkninger. Ervervet vil imidlertid kunne føre til at kostnadene ved å utføre disse oppgavene ikke lenger blir like synlige for eggprodusentene. Manglende effektivitet

knyttet til Priors øvrige oppgaver vil avhenge av konkurranseforholdene i de påfølgende markedene.

På bakgrunn av ovennevnte legger departementet til grunn at de største samfunnsøkonomiske virkningene av ervervet er knyttet til konkurransen i de øvrige berørte markedene. Departementet finner det derfor ikke nødvendig å ta stilling til ervervets konkurransemessige virkninger i markedet for kjøp, innsamling og mottak av egg fra primærprodusenter. Det vises i den forbindelse til konkurranseanalysen av de øvrige markedene i punkt 6.4, 6.5 og 6.6.

For øvrig vil departementet peke på at manglende konkurranse kan føre til at aktørene ikke har et sterkt nok fokus på intern effektivitet, noe som bidrar til et samfunnsøkonomiske effektivitetstap. I den forbindelse vil eventuelle påstander om at sterk eierstyring vil hindre ineffektivitet, sjelden føre fram. Etter departementets oppfatning vil et ytre press i form av effektiv konkurranse bidra til å sikre indre effektivitet i foretakene. Av den grunn finner departementet at det ikke er nødvendig å ta opp spørsmålet, som klager og Konkurransetilsynet har reist, om Priors medlemmer har mer eller mindre god styring med Prior og Priors effektivitet.

6.4 Markedet for sortering, pakking og salg av konsumegg før ervervet

Også i markedet for sortering, pakking og salg av konsumegg er Prior den dominerende aktøren med en markedsandel på 61 %. Norgården og Arne Magnussen er de nest største aktørene med markedsandeler på ca. 15 %. For salg av egg til dagligvaremarkedet har Prior hovedleverandøravtaler med Norgesgruppen og Coop Norge, mens Norgården har tilsvarende leverandøravtale med ICA Norge. Arne Magnussen har inngått en hovedleverandøravtale med Rema 1000, og samarbeider med Jonas H. Meling for å kunne dekke hele denne etterspørselen. I tillegg har pakkeriene avtaler med ulike storhusholdningskunder.

Etter at Konkurransetilsynet fattet vedtak i saken, har eieren av Arne Magnussen, Cardinal Foods AS, inngått en intensjonsavtale med Synnøve Finden ASA om å slå sammen sine virksomheter innen egg og fjørfe. Synnøve Findens virksomhet på disse områdene går under merkenavnet Den Stolte Hane. Fram til i dag har Den Stolte Hane samarbeidet med eggpakkeriet Egg Glede AS, som etter Konkurransetilsynets beregninger har en svært liten markedsandel. En integrasjon mellom Cardinal Foods og Den Stolte Hane har dermed liten virkning på konsentrasjonen i markedet for sortering, pakking og salg av konsumegg.

Det følger av ovennevnte at markedskonsentrasjonen er høy før Priors erverv av Norgården. Om konkurransen i markedet kan sies å være vesentlig begrenset, avhenger av en nærmere analyse av markedet og markedsaktørene. De viktigste forholdene vil være konkurrentenes responsmuligheter, etableringsmulighetene for nye eggpakkerier og om kundene i markedet kan utøve kjøpermakt.

6.4.1 Konkurrentenes responsmuligheter og etableringshindringer for nye aktører

For å konkurrere i markedet for sortering, pakking og salg av konsumegg er det nødvendig å sikre tilgang til egg fra primærprodusenter og avtaler om salg av egg til kunder i dagligvaremarkedet og storhusholdningsmarkedet samtidig. 80-85 % av konsumeggssalget går til dagligvaremarkedet, og dagligvarekjedene ønsker avtaler med eggpakkerier som kan levere store mengder egg i hele landet. For Priors konkurrenter er det derfor nødvendig å øke både produksjonskapasitet og tilgang på egg betydelig for å kunne inngå større leveringsavtaler med dagligvarekjedene.

Flere av Priors konkurrenter har opplyst at det er overkapasitet i eggpakkerienes anlegg, slik at de relativt enkelt kan utvide produksjonen uten større investeringer. Økt tilgang til egg kan enten skje ved å knytte til seg egne eggprodusenter eller gjennom Priors forsyningsplikt. Av de 936 eggprodusentene som i dag leverer egg til godkjente eggpakkerier, er 693 tilknyttet Prior gjennom medlemskap. Som Konkurransetilsynet påpeker, vil muligheten for å øke tilgangen på egg i stor grad være avhengig av at medlemmer i Prior bryter ut og inngår avtaler med uavhengige eggpakkerier. Priors vedtekter inneholder bestemmelser som gjør det vanskelig å tre ut av samvirket på kort sikt. Videre får ikke utmeldte medlemmer refundert sin andel av Priors formue utover sin andelskapital pålydende 2 000 kroner. Begge forhold gjør det vanskelig for andre eggpakkerier å rekruttere eggprodusenter tilknyttet Prior. Det synes heller ikke sannsynlig at det vil bli etablert nye eggprodusenter som kan dekke det eggvolumet som etterspørres av dagligvarekjedene. Hver eggprodusent kan ha inntil 7 500 verpehøns i produksjon før det kreves konsesjon. Eggpakkeriet må derfor knytte til seg et betydelig antall nye produsenter for å oppnå nødvendig volum. Mulighetene for nyetablering forverres ytterligere av at det allerede er overproduksjon av egg i det norske markedet.

Gjennom rollen som markedsregulator har Prior på nærmere vilkår forsyningsplikt til uavhengige eggpakkerier. Flere aktører har overfor Konkurransetilsynet opplyst at forsyningsplikten ikke er et fullverdig alternativ til eggleveranser fra egne produsenter. Blant annet er vilkårene for leveranser uklare med hensyn til type egg, tidspunkt for levering og omfang av egg. Departementet mener at det uansett synes vanskelig å etablere en ny troverdig konkurrent til Prior dersom denne er kritisk avhengig av leveranser fra sin viktigste konkurrent.

Ovennevnte tilsier at Priors eksisterende konkurrenter kun i begrenset grad kan utøve et reelt konkurransetrykk mot Prior. For det første må eggpakkeriene lykkes både med å knytte til seg tilstrekkelig mange eggprodusenter og å inngå avtaler med dagligvarekjeder. For det andre etterspør dagligvarekjedene store eggvolum som gjør at pakkeriene må øke produksjonen vesentlig på kort tid. Muligheten for å sikre tilgang til slike volum synes begrenset.

Samme forhold vil gjøre seg gjeldende for eventuelle nye eggpakkerier. I tillegg vil overkapasiteten i eksisterende anlegg utgjøre en ytterligere etableringshindring for nye aktører som vurderer å starte virksomhet. Nye aktører må foreta investeringer som ikke er ubetydelige sett i forhold til forventet inntjening i markedet. Videre har Norgården i møte med departementet opplyst at det er viktig for konkurransekraften til et eggpakkeri at det også kan levere fjørfekjøtt. Den planlagte sammenslåingen av Cardinal Foods AS og Den Stolte Hane er en indikasjon på at aktørene ser markedene for egg og fjørfe i sammenheng. Dette hever terskelen for etablering av nye eggpakkerier ytterligere.

Departementet vil også peke på at i markeder hvor en aktør har en svært dominerende stilling, kan det mest lønnsomme alternativet for konkurrentene være å tilpasse seg markedslederen. Det vil spesielt gjelde i dette markedet hvor Prior har som oppgave å sikre stabile og forholdsvis høye priser. Uavhengig av konkurrentenes responsmuligheter, etableringsmuligheter etc., er det således mindre sannsynlig at det vil oppstå priskonkurranse av særlig betydning.

6.4.2 *Kundenes kjøpermakt*

Klager hevder at dagligvarekjedene har tilstrekkelig kjøpermakt til at de vil kunne motvirke Priors mulighet til å utøve markedsrett. Klager legger vekt på at målprissystemet gjør at Priors kostnadsbilde er åpent for kjedene, at kjedene klarer seg uten Priors egg, og at kjedene selv kan etablere pakkerier eller hjelpe fram nye pakkerier. Videre mener klager at kjedenes private merker forsterker deres kjøpermakt.

Konkurransetilsynet er enig i at dagligvarekjedene til en viss grad har kjøpermakt, men mener at den ikke er tilstrekkelig til å motvirke Priors mulighet til å utøve markedsrett.

Departementet er enig i Konkurransetilsynets vurdering av at de fire store dagligvarekjedene har en viss kjøpermakt, og at denne ikke er tilstrekkelig til å motvirke Priors markedsrett. Selv om kjedene i utgangspunktet ikke er avhengige av Priors egg, så er de avhengige av å ha egg i sitt sortiment. Ingen av Priors konkurrenter framstår som troverdige alternative leverandører av egg til de store kjedene. Selv om de skulle ha pakkekapasitet, vil de være avhengig av Prior for å få tilstrekkelig tilgang til egg. Det vil være forbundet med stor usikkerhet både for kjeden og for pakkeriet. Etter departementets oppfatning er ikke denne muligheten tilstrekkelig til å oppveie for Priors markedsrett. Å etablere eller å hjelpe fram etablering av et nytt pakkeri er av samme grunner et enda mindre sannsynlig alternativ.

Departementet er enig med klager i at målprissystemet skaper en større åpenhet omkring Priors kostnadsbilde enn det som er vanlig i andre markeder. Det er videre sannsynlig at kjedene vil benytte seg av denne kunnskapen i forhandlingene med kjedene. Så lenge Prior har markedsrett og kjedene som vist over, i realiteten er avhengig av å inngå kontrakter med Prior, kan departementet likevel ikke se at denne åpenheten om Priors kostnadsbilde i vesentlig grad hindrer Prior i eventuelt å utnytte sin sterke markedsstilling.

Verken Konkurransetilsynet eller departementet har lagt vekt på om Prior, som merkenavn, kan virke etableringshindrende i markedet for konsumegg til forbruker. Det forhold at kjedene har etablert sine egne merkenavn gjør dem ikke mindre avhengige av tilgang på egg. Som det fremgår over vil de derfor likevel være avhengige av Prior. Etter departementets oppfatning innebærer derfor ikke omfanget av private merker at Prior ikke har en sterk markedsstilling.

6.4.3 *Betydning av målprissystemet og Priors rolle som markedsregulator*

Klager hevder at målprisen utgjør en viktig begrensning på muligheten for å utnytte markedsrett gjennom høyere priser. Dersom Priors noteringspris ligger over målpriser i to påfølgende uker, utløser det import som vil regulere markedsprisen.

Departementet vil som Konkurransetilsynet peke på at noteringsprisen fastsettes på et annet punkt i omsetningskjeden enn Priors priser til dagligvarekjedene. Det er således ingen formell sammenheng mellom noteringspris og markedspris for konsumegg til forbruker.

Departementet har innhentet informasjon om målpris, noteringspris og Priors priser til dagligvarekjedene de siste årene. Tallmaterialet viser at det heller ikke i praksis er noen klar sammenheng mellom noteringspris og prisene som er fremforhandlet med dagligvarekjedene. I noen tilfeller har pris til dagligvarekjedene økt samtidig som noteringsprisen har falt. Dette viser at målprissystemet ikke er et avgjørende hinder for Priors prissetting overfor sine kunder. For høye priser til dagligvarekjedene vil imidlertid redusere etterspørselen etter egg

og deretter føre til økt overproduksjon. Prissettingen har således betydning for Priors rolle som markedsregulator.

I den forbindelse vil departementet peke på at Priors rolle som markedsregulator forutsetter at Prior er i stand til å regulere produksjonen av egg og dermed kunne påvirke markedsprisen for egg. Hvis ikke det var tilfelle, så ville heller ikke Priors markedsregulerende tiltak for å redusere produksjonen virke. Uten en sterk markedsposisjon vil de andre eggpakkeriene kunne erstatte de eggene som Prior tar ut av produksjonen. Videre vil en reduksjon av Priors noteringspris ikke virke fordi eggprodusentene vil levere til eggpakkerier som betaler en høyere pris. Imidlertid vil Priors ansvar for å oppnå og ikke overstige målpris legge begrensninger på hvor langt Prior kan gå i å regulere produksjonen av egg. Etter departementets oppfatning har dette ikke betydning for spørsmålet om konkurransen i dette markedet er vesentlig begrenset eller ikke, men det kan i gitte tilfeller sette begrensninger på Priors adgang til å utnytte sin markedsrett.

6.4.4 Importkonkurranse

Som det fremgår under punkt 6.2.2 legger departementet til grunn at markedet for sortering, pakking og salg av konsumegg er nasjonalt. Omfanget av importkvoter med lave tollsatser er per i dag svært beskjedent. Import av egg utover dette skjer kun dersom noteringsprisen for egg overstiger målprisen i to påfølgende uker. Dette innebærer at markedet i svært liten grad er utsatt for importkonkurranse. De pågående WTO-forhandlingene vil på sikt kunne føre til økt import som følge av redusert tollvern for norskproduserte egg. Det følger av LMDs brev av 23. desember 2005 at eventuelle endringer i importvernet for egg tidligst vil skje fra 2008. Konkurransemyndighetene legger til grunn en tidshorisont på ett til to år i analyser av de konkurransemessige virkningene av foretakssammenslutninger. På denne bakgrunn mener departementet at import av egg ikke er av betydning for vurderingen av konkurransesituasjonen i markedet.

6.4.5 Konklusjon

Etter departementets oppfatning tyder konsentrasjonen i markedet for sortering, pakking og salg av konsumegg på at konkurransen i markedet er vesentlig begrenset før Priors erverv av Norgården. Departementet har vurdert konkurrentenes responsmuligheter på mulige prisøkninger fra Priors side, etableringsmulighetene for nye eggpakkerier, avtakernes kjøpermakt, Priors ansvar som markedsregulator og målprissystemet samt muligheten for konkurranse fra eventuell import. På grunnlag av disse vurderingene er departementet enig i Konkurransetilsynets konklusjon om at konkurransen i markedet er vesentlig begrenset før ervervet.

6.5 Markedet for sortering, pakking og salg av konsumegg etter ervervet

Som det fremgår av punkt 6.4, så mener departementet at konkurransen i markedet for sortering, pakking og salg av konsumegg er vesentlig begrenset før Priors erverv av Norgården. Konkurransetilsynet har i sitt vedtak konkludert med at ervervet vil forsterke en vesentlig begrensning av konkurransen.

Ervervet av Norgården innebærer at Prior overtar sin største konkurrent i dette markedet, og Prior øker med dette sin markedsandel fra ca. 60 % til ca. 75 %. Etter ervervet er det bare én leverandør, Arne Magnussen AS, som har kapasitet til å levere egg til de store dagligvarekjedene, og denne leverandøren er allerede knyttet opp til Rema 1000. Dette taler i

seg selv for at den vesentlige konkurransebegrensningen i markedet forsterkes som følge av ervervet. Departementet kan ikke se noen forhold som taler for en annen konklusjon og viser for øvrig til vurderingen av markedet i punkt 6.4. Departementet er således enig i tilsynets vurdering av at ervervet vil forsterke en vesentlig begrensning av konkurransen i markedet for sortering, pakking og salg av konsumegg.

6.6 Markedet for videreforedling og salg av eggprodukter

Før Priors erverv av Norgården var det to produsenter av eggprodukter i Norge, henholdsvis Prior Eggprodukter og selskapet Eggprodukter som Norgården eier 70 % av. Prior Eggprodukter har en markedsandel på ca. 90 % mens Eggprodukter har de resterende ca. 10 %. Ervervet fører således til at Prior får kontroll over 100 % av dette markedet.

Konkurransetilsynet har vurdert om markedet for eggprodukter var vesentlig begrenset før ervervet. I den forbindelse har tilsynet sett på om Eggprodukter kan øke sin omsetning dersom Prior Eggprodukter øker sine priser, om det er sannsynlig med nyetablering i dette markedet og om avtakerne har kjøpermakt. Tilsynet har kommet til at Eggprodukter ikke har mulighet til å øke sin produksjon på en slik måte at det begrenser Prior Eggprodukters markedsrett. Det er heller ikke sannsynlig at det vil skje nyetablering i markedet. Videre har ikke kundene innen næringsmiddelindustrien og storhusholdningsmarkedet kjøpermakt. Etter Konkurransetilsynets oppfatning er konkurransen før ervervet således vesentlig begrenset. Når Prior gjennom ervervet av Norgården overtar den eneste konkurrenten, så vil den vesentlige konkurransebegrensningen i markedet forsterkes.

Klager har ingen innsigelser til tilsynets konklusjon på dette punktet.

Departementet slutter seg til Konkurransetilsynets vurdering og konklusjon om at Priors erverv av Norgården forsterker en vesentlig begrensning av konkurransen i markedet for eggprodukter.

6.7 Samfunnsøkonomiske effektivitetsgevinster

6.7.1 Innledning

Vilkårene for inngrep mot en foretakssammenslutning er etter konkurranseloven § 16 første ledd både at ervervet fører til eller forsterker en vesentlig begrensning av konkurransen og at begrensningen er i strid med lovens formål. Konkurranselovens formål er ”å fremme konkurranse for derigjennom å bidra til effektiv bruk av samfunnets ressurser”. Det vil følgelig ikke være grunnlag for å gripe inn mot Priors erverv av Norgården, selv om det fører til eller forsterker en vesentlig begrensning av konkurransen, hvis ervervet samtidig har samfunnsøkonomisk positive virkninger som oppveier de negative virkningene av at konkurransen begrenses. Etter annet ledd i formålsbestemmelsen skal det ved anvendelsen av konkurranseloven tas særlig hensyn til forbrukernes interesser.

Ifølge klager gir Priors erverv av Norgården anledning til å ta ut betydelige effektivitetsgevinster som oppveier ervervets eventuelle konkurransemessige virkninger. Klagers anførsler bygger på vurderinger fra ECON Analyse, og omfatter følgende effektivitetsgevinster:

- Kostnadsbesparelser knyttet til samkjøring av fellesfunksjoner

- Stordriftsfordeler knyttet til transport
- Gevinster som følge av mer effektiv markedsregulering

Samlet mener klager at effektivitetsgevinstene som følger av ervervet utgjør 17 millioner kroner per år. Til sammenligning utgjorde i følge Konkurransetilsynet Priors omsetning av egg 535 millioner kroner i 2004, mens Norgården omsatte for 135 millioner kroner. Omsetningen i Prior Eggprodukter var 142 millioner kroner og omsetningen i Eggprodukter var 18 millioner kroner. Den samlede omsetningen i de relevante markedene er over én milliard kroner.

6.7.2 Relevante effektivitetsgevinster - Konkurranseloven § 1 annet ledd

Det er uenighet mellom klager og Konkurransetilsynet om hvordan konkurranseloven § 1 annet ledd skal forstås i forbindelse med avveiningen mellom eventuelle negative og positive samfunnsøkonomiske virkninger som følger av en foretakssammenslutning.

Klager mener at det ikke er riktig når Konkurransetilsynet bare regner med effektivitetsgevinstene som kommer forbrukerne til gode ved avveiningen mellom ervervets negative virkninger på konkurransen og de positive samfunnsøkonomiske effektivitetsgevinstene som følger av ervervet. Klager mener at det ikke er grunnlag for å skille mellom faste og variable kostnader i vektleggingen av effektivitetsgevinster.

Annet ledd i § 1 ble føyd til under Stortingets behandling av konkurranseloven. Det er etter departementets oppfatning klart at regjeringen Bondevik II ikke ønsket å endre konkurranseloven av 1993 på dette punkt. Det fremgår av Ot. prp. nr. 6 (2003-2004) punkt 4.1.4 at det var vurdert om forbrukerhensyn skulle tas inn i lovens formålsbestemmelse, men ikke som resultat av noen ny standard for vurdering av inngrep mot foretakssammenslutninger. Det ble fremhevet som et viktig poeng ved konkurranse at den disiplinerte tilbyderne slik at utvalg og kvalitet blir bedre og prisene lavere. Under henvisning til at ved å fremme konkurranse fremmer man også forbrukerpolitiske mål, konkluderte departementet med at det ikke var nødvendig med noen eksplisitt henvisning til forbrukerhensyn i formålsbestemmelsen.

Departementet er av den oppfatning at Stortingets tilføyelse av annet ledd i formålsparagrafen heller ikke er ment å endre rettssituasjonen på dette punkt. Under komitébehandlingen ønsket et flertall imidlertid å tydeliggjøre at en god konkurransepolitikk også kommer forbrukerne til gode. Det resulterte i at det ble foreslått et nytt annet ledd i formålsbestemmelsen som understreket nettopp dette. Flertallets begrunnelse i Innst. O. nr. 50 (2003-2004) lyder som følger:

”Flertallet mener at det er et behov for å inkludere forbrukerpolitiske mål i konkurranselovens formålsbestemmelse. Det er viktig å presisere at hensynet til effektiv bruk av samfunnets ressurser skal være i forbrukernes interesse. På denne måte kommer effektivisering i konkurransen til samfunnets nytte gjennom bedre utvalg, høyere kvalitet og lavere pris. Å fremme konkurranse skal bidra til å fremme forbrukerhensyn, og erfaring tilsier at forbrukerhensyn blir ivaretatt best i markeder med konkurranse.”

Dersom andre ledd i formålsbestemmelsen til konkurranseloven skulle innebære at samfunnsøkonomiske effektivitetsgevinster som ikke kommer forbrukerne til gode ikke skulle regnes med i avveiningen mellom de positive og negative virkningene av en

foretakssammenslutning, så vil det innebære at terskelen for å gripe inn mot en sammenslutning er lavere enn under konkurranseloven av 1993. Det er ingen holdepunkter i flertallets begrunnelse for at komiteen ønsket å senke terskelen for inngrep mot foretakssammenslutninger. Dersom Stortinget hadde ment å foreta en slik omlegging av kontrollen med foretakssammenslutninger, må man forvente at dette hadde vært begrunnet mer eksplisitt enten i innstillingen eller under debatten i forbindelse med formålsbestemmelsen eller ved bestemmelsene om kontroll med foretakssammenslutninger.

Departementets konklusjon er derfor at avveiningen mellom positive og negative samfunnsøkonomiske virkninger av en foretakssammenslutning skal skje på samme måte etter den någjeldende lov som etter den forrige.

Et eventuelt skille mellom effektivitetsgevinster avhengig av om de skyldes faste eller variable kostnader har med denne konklusjonen ingen betydning.

6.7.3 Mer effektiv markedsregulering

Prior anfører i klagen at ervervet av Norgården gir Prior kontroll over en større andel av varestrømmen fra primærprodusentene. Dette øker muligheten til å tilpasse utbudet av egg til etterspørselen, og dermed begrense overproduksjonen. Prior anslår at en mer effektiv markedsregulering gir samfunnsøkonomiske besparelser på om lag 7 millioner kroner per år.

Prior skal som markedsregulator søke å unngå overproduksjon av egg ved å tilpasse tilbudet til etterspørselen i markedet. Samtidig har Prior ansvar for å avsette den overproduksjonen som likevel oppstår. Etterspørselen etter konsumegg varierer til dels betydelig i løpet av året, slik at det er vanskelig å unngå perioder med for høy eggproduksjon. Markedsforholdene medfører derfor behov for avsetningstiltak uavhengig av om Prior evner å tilpasse produksjonen til den gjennomsnittlige etterspørselen over året. Etter departementets oppfatning vil ervervet av Norgården ha liten betydning for Priors evne til å tilpasse produksjonen i korte perioder med høy etterspørsel.

På noe lengre sikt kan Prior påvirke produksjonen i markedet ved å endre noteringsprisen overfor produsentene. Lavere noteringspris gjør eggproduksjon mindre lønnsomt, og vil normalt føre til at produksjonen går ned. Noteringsprisen er dermed et sentralt virkemiddel for å tilpasse produksjonen internt i Prior. Noteringsprisen vil også kunne ha betydning for de uavhengige produsentene. For det første vil Priors priser overfor egne produsenter kunne være førende for hva andre eggpakkerier tilbyr sine produsenter. For det andre har noteringsprisen betydning for levering av egg til Prior gjennom mottakplikten. Lavere noteringspris kan således føre til lavere produsentpriser og produksjon også utenfor Prior. Ervervet av Norgården medfører at Prior får kontroll over en større andel av førstehåndsutbudet i markedet. Følgelig er det en større andel av produksjonen som direkte påvirkes av noteringsprisen og Priors prissetting overfor produsentene. Ervervet gjør at Prior kan tilpasse en større del av produksjonen i markedet. Som nevnt vil noteringsprisen også ha betydning for produksjonen utenfor Prior-systemet, men denne virkningen er indirekte og mer usikker enn overfor Priors egne produsenter.

Bedre balanse mellom tilbud og etterspørsel i markedet gir Prior grunnlag for å øke noteringsprisen opp mot målpris, og på den måten sikre produsentene inntekter i tråd med målene i jordbruksforhandlingene. Økt noteringspris vil imidlertid på ny gi insentiver til økt produksjon gjennom bedre inntjeningsmuligheter for produsentene. Det følger av punkt 6.5 at

ervert etter departementets oppfatning vil forsterke den allerede vesentlig begrensede konkurransen i markedet for sortering, pakking og salg av konsumegg. Ervert legger i så måte til rette for at Prior kan øke sine priser overfor kundene blant annet i dagligvaremarkedet. Økte priser vil som Konkurransetilsynet påpeker redusere etterspørselen etter konsumegg, samtidig som økt noteringspris vil bidra til økt produksjon. Det er således fare for at målprissystemet i kombinasjon med begrenset konkurranse vil bidra til økt overproduksjon på lengre sikt med mindre Prior rår over virkemidler som mer direkte regulerer produksjonen av egg. Departementet kjenner bare til et slikt virkemiddel, førtidsslaktning av verpehøns. Dette virkemidlet er imidlertid frivillig, har en kortsiktig virkning og gjelder på lik linje for Priors medlemmer som for andre eggprodusenter. På denne bakgrunn mener departementet det er usikkert om ervert vil føre til en mer effektiv markedsregulering som bidrar til realisering av samfunnsøkonomiske effektivitetsgevinster slik klager anfører.

6.7.4 Kostnadssynergier

Klager anfører at ervert medfører effektivitetsgevinster ved samkjøring av fellesfunksjoner og transport på til sammen 10 millioner kroner. En betydelig del av gevinstene er knyttet til at Norgårdens produksjonsanlegg legges ned og at produksjonen overføres til Priors eksisterende anlegg.

Departementet legger til grunn at nedleggelse av Norgårdens produksjonsanlegg i noen grad vil resultere i samfunnsøkonomiske effektivitetsgevinster. Dette gjelder både gevinster som følge av redusert bemanning, bortfall av strømutgifter, husleie mv. samt mer effektiv transport. Det er imidlertid sannsynlig at gevinstene er lavere enn klager anfører, ettersom nedleggelse normalt også medfører restruktureringskostnader utover det som er med i klagers beregning. Departementet kan heller ikke se at klager har tatt med i beregningen økte kapitalkostnader som følge av ervert.

6.7.5 Konklusjon

Etter departementets oppfatning er det usikkert om Priors ervert av Norgården vil føre til en mer effektiv markedsregulering som bidrar til realisering av samfunnsøkonomiske effektivitetsgevinster. Det er sannsynlig at ervert vil medføre andre samfunnsøkonomiske gevinster, primært knyttet til nedleggelse av Norgårdens produksjonsanlegg i Lommedalen. Departementet mener imidlertid at disse gevinstene vil være lavere enn det klager anfører, og samtidig av begrenset omfang sett i forhold til markedenes størrelse og selskapenes omsetning.

Departementet legger derfor til grunn at gevinstene ikke er tilstrekkelig store til å oppveie for det samfunnsøkonomiske tap som følger av at ervert forsterker en allerede vesentlig konkurransebegrensning i de berørte markedene. Konklusjonen må derfor bli at ervert forsterker en vesentlig begrensning av konkurransen i strid med lovens formål.

6.8 Avhjelpende tiltak

Prior har tilbudt seg å transportere leiekontrakten til pakkeriet i Lommedalen der Norgården driver sin pakkerivirksomhet samt å selge en eggpakkemaskin med tilhørende infrastruktur. Etter klagers oppfatning vil det føre til svært lave etableringsbarrierer i markedet for sortering, pakking og salg av konsumegg. Klager vil også selge Norgårdens aksjer i Eggprodukter for å

reparere de konkurransebegrensende virkningene i markedet for eggprodukter. Videre har klager tilbudt seg å selge fire kjølebiler.

Konkurransetilsynet peker i vedtaket på at siden de konkurransebegrensende virkningene av ervervet oppstår i flere markeder, er det nødvendig at tiltakene er tilstrekkelige i alle disse markedene. Etter tilsynets oppfatning er det tilgang på kunder og eggprodusenter og ikke etablering av produksjonskapasitet som er den vesentligste konkurransebegrensningen i markedet for sortering, pakking og salg av konsumegg. De tilbudte tiltakene vil således ikke avhjelpe konkurransebegrensningen i dette markedet.

Departementet er enig i tilsynets vurdering. De foreslåtte tiltakene vil ikke avhjelpe konkurransebegrensningen i markedet for sortering, pakking og salg av konsumegg. Departementet kan ikke se at det i dette markedet finnes alternative avhjelpende tiltak til ervervet forbys og at Prior pålegges å tilbakeføre aksjene i Norgården eller avhender disse slik tilsynet har vedtatt. Siden tilsynets vedtak innebærer at Prior mister kontrollen over Eggprodukter, er det ikke nødvendig å vurdere tilbudet fra Prior om å selge aksjene i Eggprodukter.

7. KONKLUSJON OG VEDTAK

Departementet har vurdert Priors erverv av Norgården og kommet til at ervervet forsterker en vesentlig begrensning av konkurransen i markedet for sortering, pakking og salg av konsumegg og markedet for videreføring og salg av eggprodukter. Ervervet leder ikke til samfunnsøkonomiske effektivitetsgevinster som kan oppveie for det samfunnsøkonomiske tap som følger av at konkurransen i de berørte markedene ytterligere svekkes. Departementet finner derfor at ervervet forsterker en vesentlig begrensning av konkurransen i strid med lovens formål. På denne bakgrunn tas Priors klage på Konkurransetilsynets vedtak av 29. september 2005 ikke til følge.

Departementet opprettholder i all hovedsak Konkurransetilsynets vedtak, men foretar noen mindre endringer i vedtakets punkt 2 og 3. Punkt 2 fastsetter frist for salg av aksjene i Norgården. Departementet forlenger denne fristen. Punkt 3 fastsetter at dersom aksjene ikke er tilbakeført eller avhendet innen fristen, kan Konkurransetilsynet oppnevne en forvalter til å bistå gjennomføringen. Konkurranseloven § 16 femte ledd gir tilsynet en generell adgang til å oppnevne en forvalter til bistå ved gjennomføringen av vedtak om inngrep mot foretaks-sammenslutninger. Departementet mener det ikke er ønskelig å innskrenke tilsynets fullmakter som følger av loven. Vedtakets punkt 3 oppheves derfor.

Departementet har truffet følgende vedtak, jf. forvaltningsloven § 34:

”Klagen tas ikke til følge.

Fristen i punkt 2 i Konkurransetilsynets vedtak V2005-12 av 29. september 2005 om gjennomføringen av vedtaket skal være 1. september 2006. Punkt 3 i Konkurransetilsynets vedtak oppheves.”

8. PRØVING I SAKER AV PRINSIPIELL ELLER STOR SAMFUNNMESSIG BETYDNING

Departementet har i dette vedtaket tatt stilling til Priors klage på Konkurransetilsynets vedtak etter konkurranseloven § 16 om å forby ervervet av Norgården. I henhold til § 16 skal det gripes inn mot en foretakssammenslutning dersom den vil føre til eller forsterke en vesentlig begrensning av konkurransen i strid med lovens formål. Departementet har kommet til at vilkårene er oppfylt, og at Konkurransetilsynets vedtak skal opprettholdes.

Departementet skal i klagesaksbehandlingen kun foreta en konkurransefaglig vurdering av ervervet. Eventuell avveining mot andre politiske hensyn kan foretas av Kongen i statsråd etter konkurranseloven § 21. I henhold til denne bestemmelsen kan Kongen i statsråd tillate en foretakssammenslutning som Konkurransetilsynet har grepet inn mot etter § 16 dersom saken er av prinsipiell eller stor samfunnsmessig betydning.

Priors erverv av Norgården har betydning for andre politiske hensyn enn det som følger av konkurranselovens formål. Blant annet anfører klager at ervervet bidrar til å realisere landbrukspolitiske gevinster. I følge klager er disse gevinstene særlig bedret konkurransekraft for norsk eggproduksjon for å møte økt importkonkurranse, og bedre håndheving av markedsreguleringsansvaret for egg. Klager har i brev av 11. januar 2006 anmodet om at Konkurransetilsynets vedtak omgjøres etter konkurranseloven § 21.

Etter departementets oppfatning har ervervet av Norgården betydning for landbruks- politikkens mål om å opprettholde norsk produksjon av egg og inntekter til eggprodusentene. Departementet vil på denne bakgrunn legge fram et forslag for Kongen i statsråd om å tillate Priors erverv av Norgården med hjemmel i konkurranseloven § 21. Dette vil skje så snart som mulig.

Med hilsen

Jan A. Halvorsen (e.f.)
ekspedisjonssjef

Steinar Undrum
avdelingsdirektør

Kopi: Konkurransetilsynet